MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro

Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Tunteella toimivat italialaiset saattavat äänestää jälleen Berlusconia, vaikka lopputulos on katastrofi. **KARJALAISEN PÄÄKIRJOITUS**

Jokaisella on vastuu ruuan alkuperästä

Ruoka on jokaiselle tärkeä ja läheinen asia. Lähes kaikki haluavat tietää mitä syövät ja miten ruoka on valmistettu.

Ajatuspaja e2:n, Maaseudun Sivistysliiton ja MTK:n yhdessä tekemän tutkimuksen mukaan ruuan alkuperä halutaan esille myös ravintoloissa sekä koulu- ja työpaikkaruokailussa.

Käytännössä tilanne on liian usein toinen, ja hinta nousee määrääväksi ostopäätöstä tehtäessä. Yllättävää kyllä, ympäristötietoisina pidetyille nuorille kotimaisuus, ympäristöasiat ja eläinsuojelu eivät ole ostopäätöstä tehtäessä yhtä tärkeitä kuin väestölle keskimäärin.

Ruuan tuottamista, valmistamista ja kauppaa valvotaan sekä kansallisesti että EU:n tasolla. Lainsäädännöstä, kansainvälisistä sopimuksista ja valvonnasta huolimatta kaikki ei ole sitä, mitä sen kerrotaan olevan.

Viimeisin kansainvälinen ruokaskandaali syntyi pari viikkoa sitten, kun selvisi, että erään einesvalmistajan tuotteissa nautaa oli korvattu hevosenlihalla.

Asiaa tutkittaessa selvisi, miten monen välikäden ja maan kautta hevosenliha oli kulkenut ennen kuin se päätyi valmiiseen tuotteeseen. Valmiinakin tuote liikkui välikädeltä toiselle ja maasta toiseen ennen päätymistä kaupan hyllyille.

Suomessa uskottiin, ettei meillä myydä hevosenlihaa nautana. Näinhän ei tietenkään ollut, vaan hevosenlihaa on käytetty meilläkin ilman, että sitä on mainittu tuoteselosteessa. Muutenkin kohun kulku on samantyyppinen kuin muuallakin. Vastuu on jollakin muulla tai kysymyksessä on inhimillinen virhe.

Hevosenlihaskandaalin yhteydessä pitää muistaa, ettei hevosenliha ole vaarallista eikä se ole myöskään huonoa ruokaa. Näyttää siltä, että kohu on lisännyt sekä hevosenlihan tunnettavuutta että sen kysyntää. Ennen kohuakaan ei kotimainen tuotanto ole riittänyt hevosenlihankaan osalta kattamaan kysyntää.

Poliitikkojen vastaukset ruokaskandaaleihin on liian usein samanlainen kuin moneen muuhunkin asiaan: lainsäädäntöä pitää kiristää sekä valvontaa ja tarkastuksia lisätä. Vaaditaan lisää henkilökuntaa valvomaan, että säädöksiä noudatetaan. Poliitikkojen lisäksi myös tavalliset kansalaiset vaativat usein viranomaisia vastuuseen valvonnan heikkouksista.

Avoimuus on kotimaiselle ruokaketjulle suuri mahdollisuus.

Lisääntyvä lainsäädäntö ja entistä tiukempi viranomaisvalvonta ei voi koskaan olla täysin aukotonta, vaikka sen kuuluisan isonveljen lisäksi valvomaan laitettaisiin pikkuvelikin tai koko suku.

Kansainvälisessä kaupassa ruuan ja sen raaka-aineiden reitit ovat usein pitkiä ja mutkikkaita. Ne lisäävät myös mahdollisuuksia väärinkäytöksiin, koska matkalla alkuperä ja tuotantotavat jäävät usein hämäriksi. Huijaukset ovat asia erikseen, mutta muuten tietämättömyyteen vetoaminen ruuan alkuperästä ei ole riittävä selitys.

Viime kädessä jokaisella ruokaketjun osalla on oma vastuunsa. Tuottaja vastaa alkutuotannosta, teollisuus jalostuksesta, kauppa myymistään tuotteista ja kuluttajat siitä, mitä he ostavat. Ketjun jokaisessa vaiheessa hälytyskellojen pitäisi soida, jos joku tuote vaikuttaa epäilyttävän halvalta. Hinta koostuu aina jostakin.

Kotimaiselle ruokaketjulle avoimuus on suuri mahdollisuus, jota voi hyödyntää ilman lisälainsäädäntöä ja viranomaisvalvontaakin.

Eduskunnassa viime viikolla lihakohukeskustelun yhteydessä valtiovarainministeri Jutta Urpilainen (sd.) tiivisti asian ytimekkäästi: ostakaa suomalaista.

> **Viranomaisvalvonta ei voi koskaan olla täysin aukotonta.**

VIERASYLIÖ

Aika päivittää pellonvuokrasopimukset

Maatalouden ympäristöpolitiikassa etsitään kuumeisesti keinoja, joilla ravinnehuuhtoumia saataisiin vähennettyä niin, ettei olennaisesti alennettaisi satotasoja.

Lannoitteiden käyttöä on rajoitettu, mutta niiden tarkka hyödyntäminen ei toteudu. Peltojen perusparannustilanne on kääntynyt laskuun, eikä keväällä annettuja ravinteita saada syksyllä sadon muodossa laariin.

Osa haasteista kumpuaa omistusrakenteesta. Kolmannes pelloista viljellään vuokrattuina.

Vuokrapeltojen peruskunnostustaso jää selvästi jälkeen viljelijän omistamien peltojen peruskunnostustasosta. Lyhyillä vuokrasopimuksilla ei viljelijällä ole kannusteita peruskunnostukseen, ja toisaalta maanomistajallakaan ei ole niihin halukkuutta, kun pellon kunto ei välity vuokrahintoihin.

Maatalouden tukiin liittyvä vaade hyvistä viljelykäytännöistä ei tavoita pellonomistajaa. Vuokrasopimus voisi olla keskeisessä osassa tässä tiedonvälityksessä.

Mallia kiinteistöjen vuokramarkkinoilta?

Kuinka sitten ratkaistaan tämä heikosta peruskunnostustilasta juontuva ravinnehuuhtouma?

Yksi vaihtoehto on pidentää vuokra-aikoja, jotta viljelijälle muodostuisi kannusteita huolehtia peruskunnostuksesta. Tätä keinoa onkin jo kokeiltu käytännössä, sillä pellonvuokralainsäädännön rajoituksia on tältä osin löysätty.

Mutta onko pelkkä vuokrasopimusten pidentäminen riittävä keino? Toinen vaihtoehto olisi aktivoida maamarkkinoita esimerkiksi verotuksellisin keinoin. Tämä vaihtoehto on kohdannut poliittista vastarintaa.

Kolmas vaihtoehto löytyisi hakemalla kiinteistöjen vuokramarkkinoilta mallia. Esimerkiksi vuokra-asuntojen peruskunnostuksesta huolehtiminen on omistajan vastuulla. Voisiko siis vastaava käytäntö toimia vuokrapellon suhteen?

Ehkä pellonomistaja voisi osallistua vesiensuojelutalkoisiin, vaikka ei tukea saakaan, sillä onhan osa maatalouden tuista pääomittunut pellon hintoihin.

MTT taloustutkimuksen 2012 Land use policy -lehdessä julkaistussa tutkimuksessa paneuduttiin siihen, kuinka pellonomistajat suhtautuisivat peruskunnostusvelvoitteeseen ja minkälaisia maankäyttövaikutuksia tällaisella velvoitteella olisi.

Tutkimuksessa tarkasteltiin pellonomistajan valintoja, mikäli peruskunnostusvelvoite, joka edellyttäisi esimerkiksi kunnostusojitusta ja kalkitusta, astuisi voimaan.

Kyselyllä selvitettiin myös sitä, kuinka kunnostusvelvoitteen kustannusten vaihtelu vaikuttaisi pellonomistajien päätöksiin.

> **Vain kolme prosenttia vuokrasopimuksista piti sisällään mainintoja perusparannuksista.**

Tutkimuksen tulokset kertovat omistajien lisääntyvästä kiinnostuksesta pellon pois vuokraamiseen. Tosin tuo kiinnostus oli alueellista niin, että Itä- ja Pohjois-Suomessa kiinnostus vuokrata tulevaisuudessa on alhaisempi. Tämä liittynee myös pirstaloituneeseen maankäyttöön ja laimeisiin vuokramarkkinoihin.

Vaikka kunnostusvelvoitteella saataisiinkin helpotettua peruskunnostusvajetta, olisi sillä myös muita vaikutuksia. Se poistaisi noin 13 prosenttia omistajista vuokramarkkinoilta. Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen omistajille peltojen metsitys olisi vaihtoehto, johon tartuttaisiin vuokraamisen sijaan.

Etelä- ja Länsi-Suomessa kunnostusvelvoite puolestaan aktivoisi peltomarkkinoita osan omistajista luopuessa omistuksestaan voimakkaan politiikkavaateen edessä.

Vuokrasopimuksissa paljon kehitysvaraa

Olisiko sitten kevyempiä keinoja vuokramaiden vesiensuojelu- ja tuottavuusongelmien ratkomiseen?

Tyypillisesti suomalaisissa pellonvuokrasopimuksissa ei sovita vuokra-ajan lisäksi oikeastaan muusta kuin vuokran määrästä ja maksuajasta. Nyt uudistetun pellonvuokralainsäädännön myötä pidemmiksi sallitut vuokra-ajat kannustavat kiinnittämään huomiota myös muihin sopimuskäytäntöihin.

MTK:n uusissa pellonvuokrasopimuspohjissa painotetaan myös erilaisia tukijärjestelmään liittyviä yksityiskohtia.

Tärkeimpiä näistä ovat ympäristötukea ja luonnonhaittakorvausta koskevat sopimusehdot. Ehdoilla saadaan tietysti täytettyä ympäristötuen kirjain, mutta ei henkeä.

Vuokrasopimuksen yhteydessä olisi siis ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi hyvä tarkastella myös pellon peruskunnostusta.

Tavoitteet eivät toteudu

Vuokrasopimukset eivät toteuta omistajien eivätkä viljelijöidenkään tavoitteita

Maanomistajien keskuudessa aikaisempien sukupolvien tekemä työ pellon raivauksessa ja kasvukunnon rakentamisessa saa suurta arvostusta. Pellonomistajista 80 prosenttia pitää näitä arvoja tärkeänä.

Voisi odottaa, että peltojen kunnosta huolehtiminen olisi näiden arvostusten mukaista. Mikäli maanomistajalla itsellään ei ole mahdollisuuksia peruskunnostuksiin, voitaisiin ne sopia vuokraajan velvollisuudeksi ja säätää vuokratasoa sen mukaan.

Nykyisin vain kolme prosenttia vuokrasopimuksista piti sisällään mainintoja perusparannuksista kuten esimerkiksi ojituksesta, kalkituksesta tai peruslannoituksesta.

Käytännössä pellonvuokrasopimukset antavat vuokramiehelle rajattomat oikeudet hyödyntää pellon kasvukuntoa ilman minkäänlaista velvoitetta kasvukunnon ylläpitämiseen. Ympäristötuen ehdot eivät ota kantaa varsinaiseen sadontuottokykyyn.

Ensimmäisenä askeleena vuokrasopimusten kehittämisessä voisi olla se, että perusparannukset ja sadontuottokyky otettaisiin esiin vuokrasopimuksissa.

Sadontuottokykyisen viljelysmaan kysyntä on maailmalla kääntynyt jyrkkään nousuun. Siksi myös suomalaisten pellonomistajien kannattaa pitää peltonsa tuottavina.

Ryöstöviljely ei ole pitkällä tähtäimellä viljelijöidenkään edun mukaista.

EIJA POUTA
SAMI MYYRÄ
Pouta on ympäristötalouden professori ja Myyrä yritystalouden professori MTT taloustutkimuksessa.

RAHIKAINEN

Maakunnat protestoivat

Maakuntaliitot ja Kuntaliitto ovat ryhtyneet protestoimaan ympäristöministeriön kaavoitusvaltaa vastaan. Liitot haluavat selvittää, voitaisiinko ympäristöministeriön valtaa kaavoituspolitiikassa siirtää takaisin maakunnille.

Kysymys on aiheellinen. Ympäristöministeriön rooli maakuntien kaavojen vahvistajana on ollut jo pitkään kyseenalainen. Tyytymättömyys on kytenyt tähän saakka pinnan alla, mutta nyt kissa on nostettu pöydälle.

Kirjelmän mukaan ympäristöministeriö toimii hitaasti kaavoja vahvistaessaan. Hitaus haittaa yhdyskuntien kehittämistä. Arvostelijoiden mukaan kaavaohjaus ei yksinkertaisesti toimi.

Ongelmaksi koetaan myös, että eri elykeskukset kohtelevat kuntia ja kansalaisia eri tavalla.

Ympäristöministeriön päätökset ovat myös johtaneet lukuisiin valituksiin. Näkyvimpinä ovat olleet kauppakeskushankkeet. Ympäristöministeriö on torpannut eräitä maakuntien kannattamia kauppakeskushankkeita, mutta näyttänyt vihreää valolle toisille. Päätösten perustelut ovat jääneet hämäriksi.

Kaava-asioissa tarvitaan myös valtakunnallista ohjausta. Ongelmaksi näyttää muodostuneen kuitenkin se, että ohjaus koetaan samaan aikaan sekä tehottomaksi että vääräksi. Keskushallinnon ei pitäisi puuttua asioihin, jotka maakunnissa osataan ratkaista parhaiten.

Kaavoitusasioiden byrokraattisuus on vanhastaan tunnettu asia. Paras tapa olisikin toteuttaa läheisyysperiaatetta myös kaava-asioissa.

Kaikki viisaus ei asu keskustasolla. Vallan pitäisi olla niillä, jotka ovat vallankäytön kohteina.

LEHTIKATSAUS

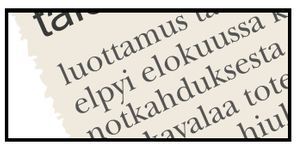

Vaihtoehtoja kemikaaleille

Iltalehti pohtii pääkirjoituksessaan kemikaalien kylvöä niin maataloudessa kuin ihmisten lääkinnässä.

”Ehkä löytyy tapa levittää ja annostella suojeluaineita vahingoittamatta liikaa pölyttäjiä?

Niin mehiläis- kuin hevoskohut liittyvät paisuneeseen kemikaalien käyttöön. Hevosen liha on erinomaista, kunhan ravuria ei ole pumpattu täyteen lääkkeitä tai piristeitä.

Myös ihmisiä lääkitään yhä enemmän kemikaalein. Terapia on kallista, joten ongelmia hoidetaan mielialalääkkeillä.

Itämeren pilaantuminen johtuu keskeisesti kemikaalien kylvämisestä. Maailman nälkää lievittänyt ”vihreä vallankumous” on perustunut paljossa lannoitteisiin ja suojeluaineisiin, mutta niitä pitäisi käyttää tarkasti harkiten.”

Porua maapolitiikasta

Kaleva suomii pääkirjoituksessaan keskustan maapoliittista linjausta uuden Oulun kaupunginvaltuustossa. Keskustan valtuustoryhmän johtaja **Juha Huikari** haluaa, että Oulu luopuu periaatteesta, jonka mukaan se kaavoittaa vain omalle maalleen.

”Maapolitiikan muuttaminen keskustan toivomalla tavalla sataisi vain maanomistajien ja heidän kanssaan läheisissä kumppanuuksissa olevien liikemiesten laariin. Häviäjinä olisivat asuntoa tarvitsevat kaupunkilaiset.

Vanhassa Oulussa harjoitetun kaavoituspolitiikan ansiosta tonttien hinnat ovat olleet halvemmat kuin sellaisissa suurissa kaupungeissa, joissa on toimittu maanomistajien tahdon mukaisesti.

Melkoinen poru syntyisi, jos maapolitiikkaa muutettaisiin, sillä se merkitsisi maanomistajien joutumista eriarvoiseen asemaan. Ne, jotka ovat myyneet maitaan kaupungille normaaliin raakamaan hankintahintaan, kokisivat tulleensa petetyiksi.”

KOLUMNI: SARI PENTTINEN

Maastoliikennelain avoin valmistelu polkee lain laatua

Suomalaista lainvalmistelutyötä leimaa usein kiire. Se aiheuttaa laatuongelmia, kuten tekstin vaikeaselkoisuutta ja vaikutusarviointien puutteellisuutta. Tätä mieltä ovat olleet jo vuosia sitten muun muassa valtioneuvoston kansliapäälliköt.

Ympäristöministeriö ja tulevaisuusvaliokunta ovat sitä mieltä, että päätöksenteon pitää olla avoimempaa ja kansalaisten pitää saada osallistua lakien valmisteluun. Siksi ministeriö ja valiokunta päättivät joukkoistaa maastoliikennelain valmistelun.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että lakiesityksen valmistelu on avointa ja kansalaiset saavat esittää ideoita sekä kertoa kokemuksia aihepiiristä.

Kansalainen Penttisestä pitäisi kai tuntua hyvältä, kun ympäristöministeriö ja tulevaisuusvaliokunta näin minua kosiskelevat osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon? Mutta kun ei tunnu, olen ärtynyt, pöyristynyt ja tuohtunut.

Itä-Suomen yliopistossa viime vuonna tarkastetun väitöskirjan mukaan ministeriöt ovat yrittäneet parantaa lainvalmistelun laatua jo runsaat 40 vuotta ilman konkreettisia tuloksia. Voi hyvänen aika miten irvokkaalta tällainen joukkoistamiskokeilu tuntuu tämän tiedon valossa!

> **Lainvalmistelutyötä leimaa usein kiire.**

sari.penttinen@maaseuduntulevaisuus.fi

Maastoliikennelain joukkoistaminen, eli lakiesityksen avoin valmistelu on törkeää virkamiesten ajan ja rahan tuhlausta. Suomi joukkoistaa -sivustolla kerrotaan suoraan, että joukkoistamisen suunnittelusta ja toteuttamisesta koituu virkamiehille lisätyötä.

Tulevaisuusvaliokunnan varapuheenjohtajan Oras Tynkkysen mukaan joukkoistamiskokeilun ideana on hankkia kokemuksia Suomen oloihin sopivista keinoista avata lakien valmistelua kaikille kiinnostuneille.

Yhteiskuntamme on vahvasti lakisidonnainen. Monien asioiden järjestäminen vaatii lainsäädännöllisiä keinoja. Lainvalmistelutyö on vaativaa, vaatii monipuolista osaamista ja laajaa yhteistyötä.

Miksi lainsäädäntötyötä tekevien virkamiesten pitää kuluttaa aikaansa nettikeskustelun antia perkaamalla? Mitä niin olennaista tietoa tällaisilta avoimilta nettifoorumeilta on saatavilla, että työpanos kannattaa?

Väitän, että ajantasaista informaatiota, ihmisten ideoita ja kokemuksia maastoliikennelain toimivuudesta voitaisiin hankkia paljon tehokkaamminkin.

Suomi on yhdistysten luvattu maa. Moottorikelkkailijoiden, luonnonsuojelijoiden, metsästäjien ja muiden luonnossaliikkujien yhdistykset sekä maanomistajien etujärjestöt kertovat kysyttäessä varmasti mielellään näkemyksensä maastossa liikkumiseen.

Ne kertoisivat näkemyksensä todennäköisesti hyvin jäsennellysti ja taustatiedon kera. Kenenkään ei tarvitsisi kahlata satoja nettikeskustelun pätkiä läpi ja koostaa niistä jotain kokonaisuutta.

Joukkoistamisessa ei ole kyse kansanäänestyksestä, eikä näkökantojen kuvitellakaan olevan otos kansalaisten näkemyksistä, kerrotaan suomijoukkoistaa.fi-sivustolla. Entäs sitten, jos sivustolle kirjoittavat kommentin vain jyrkän kielteisesti tai erittäin positiivisesti esimerkiksi moottorikelkkailuun suhtautuvat kansalaiset? Otanta on tällöin kovin vinoutunut.

Entä jos yksikään yksityinen maanomistaja ei jouda kertomaan näkemystään? Kyse on kuitenkin maanomistusoikeuteen voimakkaasti vaikuttavasta laista.

Väitöstutkimuksen mukaan lainvalmistelijoiden liikkumavara on kapea poliittisesti kiistanalaisissa kysymyksissä. ”Maastoliikennelaki valikoitui joukkoistettavaksi, koska se oli sopiva käsittelyä odottava laki, joka koskee selkeitä ja konkreettisia kysymyksiä”, kertoi ympäristöministeri Ville Niinistö.

Tulevaisuusvaliokunnan Tynkkysen mukaan maastoliikennelain valitseminen joukkoistettavaksi oli rohkeaa sen kiistanalaisuuden takia.

Valtioneuvoston kansliapäälliköiden jo vuosia sitten esittämien ehdotusten mukaan valtioneuvoston ja sen ministeriöiden pitäisi huolehtia lainvalmistelun yleisestä resursoinnista niin, että ministeriöillä on myös käytännössä mahdollisuudet hyvään lainvalmisteluun.

Lainvalmistelun ja sitä koskevien kehittämistoimenpiteiden koordinointia ja tukea koskevat järjestelyt ovat Suomessa huomattavasti heikompia kuin OECD- ja EU-maissa yleensä. Joukkoistamalla ympäristöministeriö pitää ainakin huolen siitä, että virkamiehillä ei ole käytännön mahdollisuuksia hyvään lainvalmisteluun.